

5. **Аудио және бейне оқыту құралдары** (диапозитивтер, транспаранттар, диафильмдер, қамтамасыз етілген дыбыс жазбалары, бейнефильмдер, кинофильмдер) техникалық құралдармен (диапроекторлар, фильмоскоптар, эпипроекторлар, кодоскоптар, кинопроекторлар, магнитофондар, бейнемагнитофондар, экрандар, интерактивті тақталар және т. б.);

6. **Оқытудың заманауи коммуникациялық және ақпараттық құралдары;** (оқыту, бақылау, ойын және басқа компьютерлік бағдарламалар), тиісті қондырғылармен және мүмкіндіктермен қамтамасыз етілген (бейнекамералар, сандық фотоаппаратура, компьютерлер, мультимедиялық қондырғылар, Интернет және т.б.)

Бұл құралдарды зерттеп қарасаң, әрқайсысы бір үлкен ғылым десе болады. Химияда қолданылатын коллекциялардың, реактивтердің, қоспалардың сан түрі бар. Тәжірибеге арналған аспаптар мен химиялық ыдыстардың түрлері де аз емес. Бірақ бұл тек теория жүзінде ғана, ал практика жүзінде мектеп оқушылары олардың оннан бір бөлігін ғана білетін шығар.

Білім беруде бұндай өрескел қателіктер жібермеу үшін, балалардың химия пәніне деген қызығушылығын қолда бар заттармен арттыру керек. Мысалы, оқушыларға мектеп лабораториясында бар аспаптармен тәжірибе жасап көрсету керек. Химиялық ыдыстардың түрлерін көрсетіп, олардың атқаратын қызметімен тәжірибе барысында таныстыру керек. Ал мүмкін болмаған жағдайда, интерактивті тақта арқылы бұл құралдардың атауы мен атқаратын қызметін сурет немесе видео арқылы таныстыруға болады. Коллекцияларда бар тау жыныстарын көруге мүмкіндік берсе, оқушылар оны сипаттап, басқа тау жыныстарынан ажырата алатын еді. Осының өзі біраз жылдарға азық болар еді. Тіпті балалардың химияға деген көзқарастары өзгеріп, қызығушылығы арта ма деген ой туады. Әрине ол мұғалімнің шеберлігіне де тікелей байланысты.

Қорыта келе, қазақтың ұлы ағартушы-педагогы, жазушы Ыбырай Алтынсарин "Тәжірибеге ешқандай қатысы жоқ сабақтар оқушы үшін тиімсіз және мағынасыз. Практикалық жұмыспен байланысы жоқ сабақтар балаға түсіну қиын", - деген. Сонымен қатар, "бірде-бір сабақ көрнекі құралдарсыз өткізілмеуі керек",- деп кесіп айтқан Ы. Алтынсариннің сөзімен толық келісемін. Кез келген көрнекі құралдармен көркемделіп берілген әр сабақ, баланың жадында қалып, сол жерден көкейіне тоқып алған әр білім өмірлік азығы, рухани байлығы, өмірде қолданатын құралы болатыны айқын. Тіпті Қазақстанның болашақ экономика, білім беру, денсаулық сақтау салаларын дамытуда өзінің азды-көпті үлесін қосады деп үлкен сеніммен айта аламын.

ӘДЕБИЕТТЕР:

1. <https://khabar.kz/ru/news/nauka-i-obrazovanie/item/125227>
2. <https://obrazovaka.ru/himiya/himiya-v-zhizni-cheloveka-rol.html>
3. <https://new-science.ru/11-razlichnyh-vidov-himii/>
4. Мұғалімге арналған нұсқаулық. «Тиімді оқыту мен оқу» Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру бағдарламасы - Педагогикалық шеберлік орталығы, 2016

ӘОЖ 629.039.58

<https://doi.org/10.53355/v1297-2099-2890-h>

ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАРДАН ҚОРҒАНЫС НЕГІЗДЕРІ

Рахымбеков А.Ж.¹, ф-м.ғ.к., профессор¹,
Мукатаев Б.К.,² Чингисбаев Н.Н.,³ Кенжебаев З.Ш.,⁴ студенттер
I. Жансүгіров атындағы Жетісу университеті, Талдықорған қаласы

E-mail: rahim_tal@mail.ru

Мақалада қазіргі заманның ең өзекті мәселелерінің бірі төтенше жағдайлар (ТЖ) туындаған кезде халықты қорғауды қамтамасыз ету жолдары қарастырылған. Сонымен

қатар, өмір мен денсаулыққа қауіпті жағдайларды бағалау дағдыларын игеріп жаңа қорғаныс технологияларын қарастыру мәселесі талқыланған.

Тірек сөздер: тәрбие, көзқарас, адам өмірі, халықты қорғау, төтенше жағдай, психология, қауіпсіздік, еңбек.

В статье рассмотрены пути обеспечения защиты населения при возникновении чрезвычайных ситуаций (ЧС), одной из наиболее актуальных проблем современности. Кроме того, обсуждался вопрос о рассмотрении новых защитных технологий с приобретением навыков оценки опасных для жизни и здоровья ситуаций.

Ключевые слова: воспитание, отношение, жизнь человека, защита населения, чрезвычайная ситуация, психология, безопасность, труд.

The article discusses ways to ensure the protection of the population in the event of emergency situations (emergencies), one of the most pressing problems of our time. In addition, the issue of considering new protective technologies with the acquisition of skills for assessing life- and health-threatening situations was discussed.

Keywords: education, attitude, human life, protection of the population, emergency, psychology, safety, labor.

Осы тұжырымдама өмір сүру қауіпсіздігі "ӨСҚ" негіздерінің оқу пәнін сапалы дамыту жағдайларын қамтамасыз ету, жеке адамның, қоғам мен мемлекеттің қауіпсіздігі саласында өзі қалыптастыратын құзыреттердің маңыздылық дәрежесіне, мемлекеттік тапсырысқа, халықтың қажеттіліктеріне және қоғам дамуының перспективалық міндеттеріне сәйкес оның білім беру мәртебесін өзгерту болып табылады. Өмір сүру қауіпсіздігі саласында білім, білік және дағдыларды игеру мағыналы және ішкі келісілген процесс болуы керек. ӨСҚ-н оқытудың мақсаты, С.В. Беловтың [1], айтуы бойынша білімді игеру келесі шарттарды міндеттейді:

- табиғи, техногендік және әлеуметтік сипаттағы қауіпті және төтенше жағдайлардағы адамның қауіпсіз мінез - құлқы туралы;
- салауатты және маңызды өмір салты туралы;
- халықты қауіпті және төтенше жағдайлардан қорғаудың мемлекеттік жүйесі туралы;
- азаматтардың мемлекетті қорғау жөніндегі міндеттері туралы;
- адам өмірі мен денсаулығына құндылық қатынасын тәрбиелеу туралы;
- батырлық мұраға және оның мемлекеттік рәміздеріне құрмет сезімі туралы;
- патриотизм және Отанды қорғау жөніндегі борыш туралы;
- төтенше жағдайларда қауіпсіз жүріс - тұрыс үшін қажетті жеке қасиеттердің дамуы туралы;
- әскери қызмет өткеру кезінде және бейбітшіліктегі жағдайларды;
- терроризм актілерін болдырмау бойынша қырағылық туралы;
- салауатты өмір салтын ұстану қажеттілігі туралы;
- өмір мен денсаулыққа қауіпті жағдайларды бағалау дағдыларын игеру туралы;
- төтенше жағдайлардағы адам әрекеттері туралы;
- жеке және ұжымдық қорғану құралдарын пайдалану туралы;
- зардап шеккендерге алғашқы медициналық көмек көрсету туралы.

Қазіргі студенттер жеке адам мен қоғамның өміріне, денсаулығына және қауіпсіздігіне қауіп төндіретін әрекеттер мен әсерлерге төзбеуі керек, сонымен қатар оларға өз мүмкіндіктері шегінде қарсы тұра білуі керек.

Мұндай байланыстарды пайдалану студенттің ӨСҚ-не оқуға деген оң ынтасын арттырып қана қоймай, әр студенттің жеке ерекшеліктері мен мүдделерін ескеріп қана қоймай, сонымен қатар студенттерді қазіргі жағдайда өмір сүруге жан - жақты дайындауға мүмкіндік береді, өйткені қазіргі білім беру бағдарламалары адам қызметінің барлық аспектілерін аз немесе өте аз қамтиды.

Жалпы, ӨСҚ пәні және басқа пәндердегі қауіпсіздік фрагменттері "өмір қауіпсіздігі негіздері" жалпы білім беру саласын құрайды, барлық компоненттер тақырыптық және хронологиялық жағынан тығыз байланысты [2-4].

Қазіргі заманның ең өзекті мәселелерінің бірі Төтенше жағдайлар (ТЖ) туындаған жағдайда халықты қорғауды қамтамасыз ету болып табылады. Соңғы бірнеше онжылдықта мұндай жағдайлардың құрылымы мен сипаты айтарлықтай өзгерді: салыстырмалы түрде тұрақты қайталанатын табиғи апаттар аясында, бір жағынан, жаппай қырып - жою құралдарын қолдана отырып, дүниежүзілік соғыс қаупі бұрынғы нәрсе болып табылады, екінші жағынан, террористік және диверсиялық актілердің, техногендік және ерекше апаттардың саны мен көлемінің өсу тенденциясы мазаламайды.

Жоғарыда баяндалғанды назарға ала отырып, ТЖ зардаптарының алдын алу және жою жөніндегі іс-шаралардың жалпы мемлекеттік жүйесі шеңберінде халық арасында тіршілік қауіпсіздігі мәселелерін насихаттауды кеңейтудің орындылығын мойындау қажет. Халықпен жұмыс бірнеше деңгейде жүргізілуі тиіс. Бұл жұмыстың маңызды құрамдас бөлігі студенттер мен оқу орындарының студенттерін қазіргі заманғы IT бағдарламалары бойынша оқытуды ұйымдастыру болып табылады.

Нәтижелер және оларды талқылау:

ОБЖ оқытуда заманауи ақпараттық технологиялар үлкен көмек көрсете алады. Мультимедиялық бағдарламалар жиынтығымен жабдықталған компьютер оң мотивацияның қуатты көзі, тиімді дидактикалық құрал болып табылады, сонымен қатар интернеттен осы білім беру саласындағы жаңа әзірлемелер мен құжаттаманы уақтылы алуға мүмкіндік береді.

Студенттерді кенеттен болған авариялар, апаттар, дүлей және өзге де зілзалалар нәтижесінде қалыптасқан төтенше жағдайдағы іс - қимылдарға дайындау сапасына қойылатын талаптарды арттыру, халықты және аумақтарды техногендік және табиғи сипаттағы ТЖ-дан қорғау жөніндегі іс-шараларды жоспарлау және жүзеге асыру, Қауіпсіздік техникасы, жеке және ұжымдық қорғау қағидаларын меңгеру дағдыларын тұжырымдау қажет.

Студенттердің дені зардап шеккендерге алғашқы медициналық көмек көрсетуге теориялық және практикалық дайындығына назар аудару керек. Сонымен бірге, ӨСҚ оқыту қазіргі заманғы жағдайға жан - жақты көзқарас қалыптастыру үшін қазіргі заманғы ғылыми - техникалық деңгейде жүргізілуі керек, бұл ӨСҚ өркениеттің жаһандық проблемасы ретінде қамтамасыз етуге көзқарасты анықтайды. Студенттердің сабақта алған білімдері мен дағдыларын бекіту үшін халықты және аумақтарды қорғау мәселелерін дипломдық және курстық жұмыстарға және өндірістік практикаға тапсырмаларды қосуды қарастыруға болады.

Интерактивті оқыту құралын қосу нәтижесінде оқушы мен мұғалім арасындағы ақпараттық өзара іс-қимыл қалай өзгередінін қадағалаймыз. Білім беру мақсатының ақпараттық өзара әрекеттесуінің дәстүрлі схемасы білім алушы мен білім алушы арасындағы екі жақты байланыс сияқты. Осыған сүйене отырып, ӨСҚ әдістемелік тұрғыдан дұрыс оқыту кезінде бұл курс университет пен мектептің болашақ түлектеріне қазіргі қоғам жағдайында өмір мен қызметке дайындалуда, белсенді өмірлік ұстанымды дамытуда айтарлықтай көмек көрсете алады деген қорытынды жасауға болады [5,6].

Өмір қауіпсіздігі негіздері бойынша толық курсты оқып, жоғары оқу орнын бітірген жастар:

- * салауатты өмір салтының негізгі дағдыларын меңгереді;
- * үйде, көшеде қауіпсіз жүріс - тұрыс ережелерін, қауіпті жағдайларда көмек көрсету немесе табу тәсілдерін меңгереді;
- * күнделікті өмірдегі, табиғи, әлеуметтік және техногендік сипаттағы қауіпті және төтенше жағдайлардағы жеке қауіпсіздік шараларымен; халықты қорғау бойынша мемлекет өткізетін іс - шаралармен танысады;
- * адамзат үшін өз тіршілігінен туындайтын жаңа қауіптердің пайда болу себептері және ауқымымен танысады;

* төтенше жағдайларда (Отанды әскери қорғауды қоса алғанда) халықты қорғау саласындағы мемлекеттік ұйымдардың міндеттерімен, құрылымдарымен және қызметімен танысады);

* азаматтық жауапкершілік шарасын, жаһандық және ұлттық деңгейлерде қауіпсіздікті қамтамасыз етуге жеке қатысу қажеттілігін және қоғамдық ұйымдардың рөлін түсінуді меңгереді.

Бұл бағыттағы білім беру іс - әрекетінің түпкілікті нәтижесі - тұлғалардың портретіндегі салауатты өмір салтының құндылығы мен қажеттілігін терең түсіну; күнделікті өмірде және өндірісте қауіпсіз мінез-құлық; физикалық жетілуге ұмтылу, сондай-ақ өзін-өзі шешім қабылдауға қабілетті толыққанды тұлға ретінде тану және олар үшін жауапкершілік алу сияқты белгілерді өзіне және басқа адамдарға көрсете алады.

Сондықтан бұл жерде жұмыс нысандары мен әдістерін жетілдіруге, оқушылардың бойында тиісті практикалық дағдыларды қалыптастыруға міндетті бағдарлана отырып, олардың оқыту сапасы мен білімін арттыруға бағыт алған жөн.

ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Белов С.В. тіршілік қауіпсіздігі ғылым ретінде// "тіршілік қауіпсіздігі", 2003, № 2., 11-18 Б.
2. Власова Л.М. өмір қауіпсіздігі. Қауіпсіздік проблемаларының заманауи кешені. М., Ғылым, 2004.
3. Білім беру процесінің мазмұны мен ұйымдастырылуын қалыптастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар./ Под ред. Т. В. Расташанской. Томск: 2009, 116 б.
4. Останко Л. П., Ресей білімін модернизациялау жағдайында өмір сүруді оқытудың өзекті мәселелері және әскери-патриоттық тәрбиені оңтайландыру, 2009. Линченко с. Н., Грушко г. в., Горина и. И. білім беру реформаларын жүзеге асыру аясында өмір қауіпсіздігін оқытудың заманауи мәселелері // іргелі зерттеулер. – 2007. – № 9. – Б.106-108.
5. Приходько а. Н., Денсаулық педагогикасы – педагогикалық ғылым мен практиканың жаңа деңгейі, 2009.
6. URL: <http://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=3664>

ӘОЖ 376

<https://doi.org/10.53355/b2863-5428-5635-f>

ДИЗАРТРИЯЛЫҚ БҰЗЫЛУЛАРЫ БАР БАЛАЛАРДАҒЫ ПРОСОДИКАЛЫҚ БҰЗЫЛУЛАРДЫ ТҮЗЕТУДЕ ЛОГОПЕДИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

Саятова А., 4 курс студенті

І.Жансүгіров атындағы Жетісу университеті, Талдықорған қ.

E-mail: federal000001@gmail.com

Мақалада дизартрияның қысқаша сипаттамасы берілген, ол осы сөйлеу бұзылысындағы просодиканың дамуына тән ерекшеліктерді ашады; дизартрия кездесетін балалардағы просодикалық бұзылуларды жеңудің заманауи логопедиялық технологияларына шолу жасалады.

Тірек сөздер: дизартрия, дизартриялық бұзылулар, білім беру (коррекциялық) технологиялары.

В статье дается краткая характеристика дизартрии, которая раскрывает особенности, характерные для развития просодики при данном речевом расстройстве; дается обзор современных логопедических технологий преодоления просодических расстройств у детей с дизартрией.

Ключевые слова: дизартрия, дизартрические расстройства, образовательные (коррекционные) технологии